

Боцула О. І.

*кандидат економічних наук, старший дослідник,
Інститут агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України
м. Київ, Україна*

Головіна О. Л.

*кандидат економічних наук,
Інститут агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-611-2-2>

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Наразі формування стратегії сталого лісокористування є важливим елементом системи управління як на рівні всієї галузі, так і на рівні окремих лісогосподарських підприємств. Вона визначає основні напрями розвитку лісового сектору та передбачає поступовий перехід від переважно сировинного використання лісових ресурсів до їх комплексного і раціонального використання земель лісового фонду. Водночас результативність її впровадження значною мірою залежить від умов і обмежень, що формуються під впливом наявного інституційного середовища. Інституційне середовище формується офіційними та неофіційними обмеженнями. На рис.1. представлено систематизацію таких обмежень. Науковцями, прийнято відносити законодавчі та нормативні акти, права власності на природні ресурси, структуру та функції органів влади та управління. Неофіційними обмеженнями вважаються рівень культури та освіти населення, рівень колективної та індивідуальної свідомості людей, історичні та національні традиції тощо.

На думку Н. Зіновчук, дія формальних та неформальних обмежень є різноплановою і неоднозначною, тому важливо розуміти вектор впливу кожного з інституційних чинників. Погоджуючись з даною концептуальною тезою, вважаємо за доцільне визначити ті інституціональні чинники, які впливають на процеси використання лісових ресурсів в Україні [1, с. 235].

Рис. 1. Інституційні чинники впливу на формування стратегії збалансованого лісокористування

Джерело: сформовано автором

Однак, існування проблем, пов'язаних з щорічними повеннями і зсувами, виснаженням лісових ресурсів, забрудненням лісів і земель лісогосподарського призначення та постійне поглиблення цих проблем, пов'язаних із війною, дає підстави зробити логічне припущення, що сам факт існування законодавчих норм, які закріплюють суспільні відносини у лісовій сфері в Україні, не гарантує збалансованого лісокористування.

На нашу думку, одним із ключових кроків до забезпечення прозорості діяльності державних інституцій у сфері лісокористування є відкриття вільного доступу громадськості та органів місцевого самоврядування до інформації про діяльність усіх суб'єктів, задіяних у лісогосподарській сфері. Зокрема, жителі сільських територій, особливо тих, що розташовані в лісових регіонах, часто не мають об'єктивної інформації щодо лісогосподарської діяльності, причин проведення рубок та їх правової обґрунтованості. Тому інформування місцевих

громад варто здійснювати через регіональні ЗМІ та шляхом офіційного повідомлення сільських рад про заплановані заходи з вирубки лісу. Водночас забезпечити належну відкритість у сфері лісокористування неможливо без впровадження дієвих організаційно-економічних механізмів. Серед них варто виділити проведення прозорих тендерів на виконання лісозаготівельних робіт, створення біржової або аукціонної системи збуту лісосировини, впровадження європейської системи маркування деревини, удосконалення обліку сортиментів та формування загальнодоступної бази даних [2, с. 108]. У зарубіжних країнах стратегічне планування лісокористування здійснюється у форматі національних та регіональних лісових програм, які, окрім важливої функції планування, виконують функцію узгодження інтересів зацікавлених сторін. Відтак, стратегічні цілі в лісовому секторі не нав'язує уряд, а формуються як результат довготривалого переговорного процесу. Зокрема, в Німеччині та Австралії цей процес відбувається на загальнодержавному рівні та на рівні адміністративних утворень. Уряди цих країн вважають інститут лісових програм ефективним інструментом узгодження інтересів зацікавлених сторін.

Таким чином, аналіз окремих інституційних чинників, які можуть здійснювати певний вплив на процеси використання лісових ресурсів в Україні, дозволяє стверджувати, що:

1) недосконалість законодавчих та нормативних актів, громіздкість й складність функцій державних органів управління, розпорошеність відповідальності зумовлюють провали уряду у лісогосподарському комплексі, зокрема, у використанні лісових ресурсів та вирішенні екологічних проблем;

2) між офіційними та неофіційними обмеженнями існують зв'язки, тому будь-які інституційні зміни, спрямовані на вдосконалення офіційних інститутів, без врахування зворотної дії відповідних неофіційних обмежень будуть неефективними;

3) на сучасному етапі формування та реалізації лісової політики пріоритетними слід вважати ті інституційні зміни, які забезпечуватимуть підвищення рівня екологічної освіти та свідомості населення, формування у громадян країни, і особливо жителів сільських територій, традицій та звичок, що сприятимуть збереженню лісових ресурсів.

Література:

1. Зіновчук Н. В. Екологічна політика в АПК: економічний аспект. Львів: Львів. держ. аграр. ун-т : НВВК «АТБ», 2007. 394 с.
2. Боцула О.І., Лицур І.М. Передумови підвищення ефективності використання земель лісогосподарського призначення. *Збалансоване природокористування*. 2015. № 4. С. 106–110.